

Manifest Alpe-Jadran

1918 – 2018

War is over!

Če hočeš. Se vuoi. Wenn du es willst.

Pregled Manifesta

Ta Manifest zagovarja spominsko delo kot »delo za bodočnost«, da iz pogleda nazaj na preteklo stoletje zbiramo moči za svetovljansko politiko pravičnosti in svobode. Za politiko, ki se ne boji lotiti se velikih sprememb in ki povezuje globalno mišljenje in ravnanje z regionalnim mišljenjem in ravnanjem v regiji Alpe-Jadran.

(1) Spominjanje: Človek naj izve resnico

Kot alpsko-jadranski prebivalci in prebivalke se moramo ukvarjati z »nevarnimi spomini«: s soodgovornostjo naših narodov za prvo svetovno vojno, za nacionalsocializem in šoo, za komunizem in stalinizem, in za dolgo ignoriranje izkoriščanja kolonialno podjarmljenih regij, ki so bile po sili involvirane v svetovne vojne.

(2) Civilizacija in barbarstvo Evrope

Nacionalizem, zapiranje in nasilje tudi po koncu vojne ne izginejo. Danes se nadaljujejo kot politika strahu pred drugačnim in kot iskanje grešnih kozlov. Temu moramo ugovarjati z bogatimi izkušnjami upora proti totalitarizmu in nasilju ter z mirovno idejo Združene Evrope.

(3) Globalizacija zahteva svetovljansko mišljenje in ravnanje

Če se hočemo soočiti z izzivi globaliziranega sveta – podnebne spremembe, krivična ureditev svetovnega gospodarstva, vojne, prisila k begu in migraciji – potrebujemo transnacionalne oblike demokracije za ukrotitev neobrzdanih trgov. Združena Evropa mora prispevati svoj delež k svetovni mirovni uniji.

(4) Alpe-Jadran kot utelešenje hrepenenja po drugačni politiki

Bodoča transnacionalna mirovna regija Alpe-Jadran lahko postane laboratorij za mirno Evropo.

(5) Mirovna regija Alpe-Jadran, uresničena z mnogimi majhnimi koraki

- *Izobraževalni cilj je čezmejna večjezičnost z obveznim učenjem sosednih jezikov*
- *Vidna večjezičnost in multikulturalnost v javnosti*
- *Skupno obravnavanje perečih točk naše zgodovine*
- *Integriran regionalni razvoj*
- *Trajnostno gorsko kmetijstvo*
- *Skupen razvoj turizma*
- *Regionalnospecifična okoljska politika*
- *Izkoristiti priložnost migracije*
- *Demilitarizacija in razoroževanje*
- *Regija s spremenljivo geografijo in transnacionalnimi demokratičnimi institucijami*

(6) Utopija kot vir moči: Uporaba »čuta za mogoče« (Robert Musil)

Čut za mogoče je tudi v pozivu Johna Lennona: »War is over ... if you want it.«

»Živimo v novi situaciji in nastaja novo človeštvo sobivanja različnih: Sobivanje v bodočnosti je odvisno od naših današnjih odločitev.« (Pierluigi di Piazza)

Kdo bi tajil, da živimo v času kriz in konfliktov? Opazen je trend h grobem jezikovnemu izražanju in surovi politični kulturi, popuščanju solidarnosti zaradi zniževanja socialnih pravic, k polovičarstvu v vprašanih klimatskih sprememb in drugih obremenitvah okolja; zlonamerno uničevanje tega, kar je preostalo od evropskega mirovnega projekta – to je naša realnost. Namesto da bi se soočali s tem, številne vlade in politične sile v Evropi govorijo le o nevarnosti beguncev in migrantov, o domnevni islamizaciji kontinenta, o spodkopavanju njegove demokratične kulture – in tako same spodjedajo evropske ideje v njenem najboljšem pomenu. Rasizem, sovraštvo do tujcev ter nacionalistično sovraštvo so se od robov političnega spektra pomaknile v družbeno sredino. Hkrati pa rastejo tudi močne protisile, ki ta trend ne sprejemajo, ki se zavzemajo za politiko odprtosti in ki pod novimi pogoji hočejo tvegati spet več demokracije.

Imamo izbiro: ali kapituliramo pred nečlovečnostjo ali se upremo in se srčno postavimo za dobro življenje za vse. Ta manifest se zavzema za to, da pojmujeemo spominjanje kot »nalogo za bodočnost«, in da se iz pogleda nazaj na preteklo stoletje učimo in zbiramo moči za svetovljansko politiko pravičnosti in svobode. Za politiko, ki se ne boji lotiti se velikih sprememb, če so te potrebne. Za politiko, ki zna povezati globalno mišljenje in ravnanje z regionalnim – konkretno v regiji Alpe-Jadran.

3

Letos se spominjamo 100. obletnice konca prve svetovne vojne in zavedamo se, da živimo v prostoru Alpe-Jadran v regiji, ki je bila med glavnimi prizorišči »velike vojne«, v kateri so bile spremembe meja bolj pomembne in so imele hujše posledice kot druge.

Prvi svetovni vojni je sledila v Nemčiji, Avstriji, Italiji in v drugih državah le kratko obdobje demokracije, kmalu sta se uveljavila fašizem in nacionalsocializem, ki sta zanetila drugo svetovno vojno. Vse to je ponovno povzročilo razdejanje, uničevanje in hudo gorje, ponovno premikanje meja, pregnanstva in izseljevanja, ki so se globoko zasedrila v spominu. Nacistični režim je storil zgodovinsko edinstveni zločin šoa. Kmalu po vojni se je konkurenca sistemov med kapitalizmom in birokratskim »realsocializmom« stopnjevala v hladni vojni ter privedla do namestniških vojn na globalnem jugu. Ob železni zavesi so se ločili ekonomski sistemi in človeške podobe. Danes, po zlomu »realnega socializma«, obstaja priložnost za demokratično združevanje cele Evrope. Vendar hkrati delujejo močne nasprotne sile, tako v starejših kakor tudi v mlajših državah-članicah Unije. V regiji Alpe-Jadran gojijo države in narodi medtem dobre medsebojne odnose, vendar so lahko »spominski konflikti«, ki izvirajo iz dediščine vojn, sistematskega zatiranja in mnogih oblik nasilja, slej ko prej nevaren vir in rezervoar za politiko, ki se poslužuje nacionalizma in sporov.

(1) »Človek naj izve resnico.« (Ingeborg Bachmann)

»Ne manjka nam védenja. Kar nam manjka, je pogum, da hočemo razumeti, kar vemo, in iz tega potegnemo konsekvence.« (Sven Lindquist) Razmišljanje o svoji sedanjosti in bodočnosti terja od nas, da preteklost ponovno pregledamo kritično in samokritično.

Težko nam je, a zato prepotrebno, da se spomnimo na sokrivdo, ki sta si jo naložili Avstro-Ogrska in Italija, iz katerih držav naslednic izhajamo, zaradi udeležbe v prvi svetovni vojni. Razdejanje in samouničenje multinacionalnih držav leta 1918 v novih državah ni privedlo do demokratične poravnave med etničnimi skupinami in socialnimi razredi, temveč do nadaljnjih konfliktov, ki so pospešili vzpon fašizma in nacionalsocializma.

Spominjati pa se moramo tudi realsocializma, ki je spremenil ideologijo osvoboditve v totalitarno doktrino in v sistem zatiranja, v različnih oblikah med stalinizmom in titoizmom, ki jih ne gre enačiti. Četudi ne žalujemo za temi diktaturami, pa ne smemo pozabiti upanj, ki so bila povezana z obljubo socialne pravičnosti.

Spominjati pa se moramo končno tudi na dolgo ignorirano izkoriščanje kolonialno podjarmljenih dežel in regij, ki so grozote, ki so si jih Evropejci drug drugemu prizadejali med leti 1914-1918, morale pretrpeti že davno prej in so bile poleg tega potegnjene v evropsko svetovno vojno. Kolonializem se je nadaljeval tudi po letu 1918, če pomislimo le na kolonialne vojne fašistične Italije proti Libiji in Abesiniji. Vrsta takrat preostalih nerešenih ali imperialno odločenih vprašanj, kot npr. začrtanje meja na Bližnjem vzhodu, nam do danes ustvarjajo konfliktna žarišča.

(2) »Civilizacija in barbarstvo se v globalizaciji Evrope med seboj prepletata.« (Edgar Morin & Mauro Ceruti)

4

Smo otroci 20. stoletja, dobe najbolj strahotnih vojn in ekscesov nasilja, ampak prav tako velikih dosežkov, kot npr. začetka dekolonizacije, prvih korakov do pravičnejšega svetovnega sistema s kodifikacijo človekovih pravic in ustanovitve OZN ter poskusov nenasilnega ravnanja kot politične strategije. Če se lahko kaj naučimo iz preteklega stoletja, potem predvsem sledeče:

Nacionalizem, zapiranje, nasilje ustvarjajo sindrom, ki po koncu vojne ne izgine, temveč učinkuje še naprej. Rasizem pogosto spreminja oblike, danes se pojavlja kot antisemitizem, antiislamizem ali antislavizem, včasih tudi kot kombinacija, saj vzorci takega mišljenja preživijo dalje kot vsebine. Politika strahu pred drugačnimi razdvaja ljudi, ki imajo pravzaprav enake interese. To je politika, ki spremeni upravičene strahove – strah pred izgubo delovnega mesta in socialne varnosti, pred socialnim nazadovanjem – v zavist, jezo in sovražstvo proti vsakokratnemu grešnemu kozlu. Taka politika je populistična, ker krepi obstoječe predsodke, namesto da bi nas obveščala, in se obrača na naša najslabša nagnjenja, namesto na naše najboljše lastnosti.

»Novi nacionalizem« s svojim zavračanjem migracije inscenira v dramatični obliki že izgubljeno politično suverenost, uprizarja »demonstracijo tiste moči in tiste zaščite, ki je države čedalje manj lahko zagotovijo.« (Wendy Brown) Transnacionalna tržišča naj bi vedno močneje določala gospodarsko in socialno politiko posameznih dežel.

»Novi nacionalizem« izkorišča s tem povezane narcistične rane užaljane moškosti in mobilizira tradicionalne vojaške ideale, ki niso prevladovali le v prvi svetovni vojni,

saj se pojavljajo v obliki agresivne tekmovalnosti, nasilja v družini in političnega fanatizma tja do terorizma, radikalnega islamizma in desnega radikalizma.

»Novi nacionalizem« objublja politiko za revnejše sloje, vendar vidimo, da se dogaja prav nasprotje: Socialne pravice in standarde znižujejo po vsej Evropi, omejujejo sindikate in njihov vpliv ter organizacije civilne družbe, ki podpirajo zapostavljene skupine, finančno izsušijo. Populistična fraza zakriva neoliberalno politiko prerazdelitve dobrin od revnejših slojev tja k bogatim.

Vendar je preteklo stoletje tudi vir bogatih izkušenj upora proti načelu brezmejnega dobička, ter nešteti, ne vedno uspešnih, poskusov za solidarne družbene modele. Tudi izkušnja uspešnega upora proti nacionalsocializmu in fašizmu je še vedno vir moči – prav v naši regiji. Prizadevanja, da bi se na primerih Auschwitza in Hirošime učili, odpravili podobe strahov, se zblížali z bivšimi nasprotniki in sodelovali z njimi, je naše živo izročilo. Evropska ideja kot ideja miru ima dolgo tradicijo, ki so jo mirovna gibanja v 19. stoletju prvič izrazila v političnih kategorijah. Šele po dveh svetovnih vojnah pa so bili z ustanovitvijo Evropskega sveta in Evropske unije storjeni prvi koraki za njeno uresničitev, čeprav to ni moglo preprečiti katastrofalnost jugoslovanskih vojn v devetdesetih letih. Evropa kot mirovni projekt pa je lahko uspešen le v tej meri, v kolikor ne bo temeljil na ideologiji nacionalne države in neobrzdane kapitalizma, temveč na preseganju le-teh.

(3) »Danes so človeške usode na celem svetu odločilneje med seboj povezane kot kdajkoli. Meje med problemi ‚drugih‘ in ‚našimi‘ problemi so čedalje bolj zabrisane.« (Janez Drnovšek)

5

Danes vodi neoliberalno dominirana globalizacija do kompleksne prepletenosti ekonomije, politike in kulture na celem svetu, ob tem pa ustvarja nove cepitve znotraj družb in med njimi. Grozi nevarnost, da bo logika maksimalnega profita kot ekonomska doktrina postala splošno načelo medčloveških odnosov. Razširja se kultura nezaupanja in tekmovalnosti, zavistnežev in malenkostnega koristolovstva, ki razvrednoti etične in spiritualne temelje dobrega življenja za vse ljudi.

Stojimo pred protislovnim položajem: Še nikoli niso bili »naše« potrebe in interesi ter potrebe in interesi »drugih« tako tesno med seboj prepleteni. Ekološki problemi v svetovnem merilu kot npr. klimatske spremembe ali onesnaževanje okolja, boj proti lakoti, za pravice žensk in otrok, odpoved fosilnim gorivom ter trajnostni način produkcije, ki ne sloni na nenehni rasti – vse to zahteva solidarno sodelovanje na globalni ravni. Vendar doživljamo prav nasprotno – identitarni umik v dozdevno lastno. Ne vidi se perečih problemov, boj proti klimatskim spremembam ostaja polovičen, izkoriščanje globalnega juga s strani bogatega severa se neovirano nadaljuje. V nasprotju s svojimi lastnimi načeli Evropa gradi vedno višje realne, legistične in mentalne zidove proti migraciji z juga, ki je vendar tudi posledica našega zapadnega »imperialnega življenjskega sloga« (Ulrich Brand), ki ogroža življenjske pogoje na drugih kontinentih in na planetu sploh. Sredozemsko morje se je spremenilo iz prizorišča komunikacije v prizorišče segregacije. Evropi sami grozi razpad v nezaupljive zapirajoče se nacionalne države. Vendar »na nacionalni ravni ni mogoče

reševati niti demokracije niti civilizirati kapitalizma; demokracijo je treba zato konstituirati transnacionalno, kot politično protiutež tržišču.« (Andreas Gross)

Če resnično hočemo doseči socialno pravičen svet, na globalnem severu ne moremo živeti tako naprej kot doslej. Tej politiki strahu, zavisti in lakomnosti, ki vodi v rasizem, cepitev in samopoškodbo, hočemo postaviti nasproti veselo politiko poguma, sproščenosti in velikodušnosti, iz katere raste solidarnost. Mi pa podpiramo vse pobude, ki to že udejanjajo. Verjamemo v Evropo, ki verjame sama vase in ki se je učila iz svojih napak. V Evropo, ki je prenehala učiti in obvladovati ves svet. Če danes še obstaja kakršnakoli misija »starega kontinenta«, potem ta, da končno dosledno aplicira nase načela človekovih pravic, demokracije in nenasilnosti, ki so nastala na njegovih tleh (čeprav so jih razvili ljudje s celega sveta). To mora biti Evropa, ki ohranja raznolikost regionalnih identitet in vendarle pospešuje celovitost – z vseevropskimi političnimi strankami in transnacionalnimi oblikami demokracije. Na mesto centralistične in avtoritarne, po tržni logiki regulirane EU, naj stopi močnejše federalistično urejena skupnost, v kateri je Evropa regij protiutež Evropi narodov. Evropa, ki se odpira svojim sosedom na vzhodu in predvsem na jugu, ki uporablja morje kot most, saj se ne imenuje slučajno *Sredozemsko morje*. Evropa, ki ima pošteno gospodarske odnose z globalnim jugom in z »Marshallovim načrtom« za Afriko dokazuje, da vemo, da nam gre dobro lahko samo, če gre dobro tudi ljudem na drugih celinah sveta.

Evropa je samo takrat lahko resnično mirovni projekt, če prinaša mir tako navznoter kakor tudi navzven. Evropa mora postati ime našega posebnega doprinosa k svetovni mirovni unji. Njeno jedro je lahko le pravičen gospodarski red in pošten svetovnopolitičen sistem, v katerem moč prava nadomešča pravico močnejšega. To pomeni tudi odpoved politiki vojaškega izvajanja oblasti in prizadevanje za svetovno razorožitev, za drugačen način življenja, ki ne temelji na rasti, temveč na dolgotrajnosti, v smislu enciklike *Laudato si* in na *Sustainable Development Goals* (SDGs), na 17. ciljih OZN za trajnostni razvoj, za katere so se obvezale tudi naše države leta 2015.

(4) »Meja je nekaj dvojnega, dvoumnega; včasih je most, da se srečaš z drugim, včasih pa pregrada, da ga zavrneš.« (Claudio Magris)

Mi sami ne moremo spremeniti celega sveta, vendar lahko storimo vse, da v lastni regiji – v večjezični, mešano naseljeni, še vedno se spreminjajoči regiji Alpe-Jadran, Evropski Unji v malem – delujemo za trajnostno in mirno življenje. Prav danes moramo krepiti čezmejno regionalno sodelovanje, ne kot samotarski razvoj, temveč kot instrument realizacije globalnih razvojnih ciljev na kraju samem in kot gradbeni kamen za federativno demokratično Evropo. »Alpe-Jadran« pomeni več kot (turistično) veleregijo, namreč utelešenje politične ideje, žarišče želja in hrepenenj po alternativnih oblikah sobivanja.

Zaklad različnosti in spoštovanje različnosti, kar je sestavni del ideje Alpe-Jadran, moramo ohraniti in koristiti. Kot malokje v Evropi imamo tukaj izkušnje z mejami in z njihovimi spremembami, z idejo o meji sami in s potrebo po prekoračenju meja.

Prostor Alpe-Jadran je postal zaradi vojn in pregonov, a tudi zaradi ekonomskih migracij, melting pot. Šele začeli smo se ograjevati od vseh oblik totalitarnega mišljenja in razvijati nove oblike dialoga, da bi s pomočjo spominjanja in sprave položili temelje za trajnostno bodočnost. Saj imamo raznolike izkušnje s transnacionalnim sodelovanjem, ki je dobilo z ustanovitvijo Delovne skupnosti Alpe-Jadran leta 1978 tudi organizacijsko obliko. Kot prebivalke in prebivalci regije smo razvili »mejno kompetenco«: Senza Confini/Brez meja je geslo proti rasističnemu ograjevanju in za pogum za sobivanje. Vse te izkušnje naj bi prispevale k temu, da postanemo bolj odprti in tolerantni do migrantov in migrantk ter beguncev. Nočemo zanikati problemov, ki se porajajo pri sobivanju različnih – tudi prišleki morajo najti svoj prostor v inkluzivni alpsko-jadranski identiteti. Ta alpsko-jadranska identiteta, ki je širša od lokalne in bolj raznolika od nacionalne identitete, bi lahko postala most tja k večji evropski identiteti domovine Evrope, znotraj globalne identitete *domovine Sveta* (Edgar Morin).

Iz naše regije izhaja mnogo izvrstnih žensk in moških, ki so nam lahko zgled in orientacija za tak podvig. Kot primer naj navedemo pisateljico Ingeborg Bachmann, nadškofa Alfreda Battisti iz Vidma, okoljskega in mirovnega aktivista Hermanna Gameritha, antifašista in pisatelja Cirila Kosmača, pacifistko, psihoterapevko in pisateljico Marušo Krese, upornico Angelo Vode, pisatelja in raziskovalca Julijskih Alp Juliusa Kugyja, filmskega ustvarjalca in intelektualca Piera Paola Pasolinija iz Furlanije, pisatelja Fulvia Tomizze z Istre in številne druge. Vsi ti so kritizirali nasilje v njegovih najrazličnejših oblikah, skušali so civilizirati družbo in v svojem zasebnem življenju prispevali k spravi in miru. Njihovo delovanje naj bi bilo zakoreninjeno v skupnem, transnacionalnem izobraževanju mladine v regiji Alpe-Jadran.

Mirovna regija Alpe-Jadran v bodoče lahko postane laboratorij za mir v Evropi in mirnejši svet, če bo pospeševala enotnost brez zapiranja vase. Konstruktivna razprava o izkušnjah 20. stoletja bi jo lahko spremenila v regijo, ki se je naučila učiti se iz zgodovine.

(5) »Dežela, ki se odpira drugačnemu, zgodovini, sodobnosti ...« (Fulvio Tomizza)

Mirovna regija potrebuje veliko vizijo, a nastaja lahko le z neštetimi majhnimi koraki. S sledečimi predlogi ponujamo prve spodbude za razmišljanje o njeni uresničitvi. Pri tem se zavedamo, da je treba mnogo stvari še konkretizirati, in upamo, da se bodo še mnogi priključili s svojimi idejami. Čeprav se nekateri predlogi zdijo kot utopija, pa vendar večinoma navezujemo na načrte, ki so jih strokovnjaki že davno izdelali ali pa so jih kje drugje že uresničili.

»Združevanje deljene raznolikosti je glavno sporočilo tromeje.«

Ta stavek geografa Friedricha Zimmermanna določa smer. Čezmejna mirovna regija odpira, kakor vse oblike regionalnih zunanjih odnosov, politična, pravna in kulturna vprašanja. Vendar je pri tem ideja pomembnejša od detajlov realizacije, in geografske meje regije morajo ostati zaenkrat zavestno difuzne in odprte. Gre namreč za to, da »se mir v teh krajih sploh udomači«, kjer »tu govorjeni jeziki še vedno nosijo uniforme« (Maja Haderlap). Oblikovanje regionalne identitete naj sproži dinamiko, ki omogoča

izhod iz slepih ulic nacionalistične konfrontacijske politike. Pri tem se je treba zavedati, da ima največjo odgovornost vsakokratna večina, manjšine si tako velikodušnost lahko šele privoščijo, ko so njihove pravice resnično zagotovljene.

Izobraževalni cilj čezmejna večjezičnost

Da bi presegli »metodični nacionalizem« in se temeljito naučili ravnanja z raznolikostjo, je elementarnega pomena, da razvijemo transnacionalni regionalni izobraževalni sistem. Izobraževalno združenje Alpe-Jadran, ki je bilo ustanovljeno v sklopu trijezičnega šolskega projekta *Drei Hände – Tri roke – Tre mani*, je lahko zametek takega novega sistema.

- Jedro je obvezni pouk obeh sosednih jezikov od otroškega vrtca oziroma osnovne šole naprej.
- Tudi večjezičnost beguncev in migrantov je treba ustrezno upoštevati pri njihovem izobraževanju.
- Skupni element kurikuluma sta regionalna zgodovina in regionalna kultura.
- Trilateralni učiteljski študij po zgledu izobraževanja »Euregio-učiteljev« ob zgornjem Porenju (Nemčija, Francija, Švica).
- Tesna znanstvena kooperacija univerz in visokih šol regije, ki naj bi vodila do ustanovitve masterskega tečaja Alpe-Jadran.
- Ustanovitev mladinske ustanove Alpe Jadran po zgledu nemško-francoske in nemško-poljske mladinske ustanove.

8

Vidna večjezičnost in multikulturalnost

Javno uporabo jezika je treba osvoboditi od funkcije instrumenta za nacionalno zapiranje. V smislu osveščanja o multikulturalni dediščini in s tem obstoječe skupne osnove regije, predlagamo

- v celotnem alpsko-jadranskem prostoru večjezične topografske napise povsod tam, kjer so na voljo zgodovinske oznake – začnši z glavnimi mesti Klagenfurt, Villach, Udine, Trieste, Maribor in Ljubljana.

S tem niso markirane imaginarne ozemeljske zahteve, temveč vidne postanejo skupne tradicije.

Skupna obdelava zgodovine

Ukvarjanje z različnimi zgodovinskimi podobami v posameznih deželah ter tudi med posameznimi alpsko-jadranskimi deželami ostaja še vedno pomemben izziv. Saj se v kriznih situacijah hitro lahko oživljajo zgodovinski predsodki in zlorabljajo v politične namene.

- Spominsko delo za odkrivanje pogosto še prikrite resnice.
- Dialog, ki omogoča globoko in trajnostno spravo ter zblíževanje.

Integriran regionalni razvoj

Integriran regionalni razvoj naj omogoča človeku primerno in sonaravno gospodarjenje. To zadeva npr. javni promet, letalski promet, pristanišča. Tu prednjači nacionalni egoizem. Mi pa predlagamo:

- Krepitev skupne uporabe ter namerno skupno izgradnjo infrastrukture.
- Ustanovitev transnacionalnih forumov za medsebojno informacijo, skupno usklajevanje in koordinirano načrtovanje.

Trajnostno gorsko kmetijstvo

Kmetijstvo v Alpah (t.j. v neugodnih legah) ne more konkurirati in naj ne konkurira z globalnimi agrarnimi tržišči. Zato predlagamo:

- Izvzem gorskega kmetijstva iz GATT-pogojev in zagotovitev njegovega obstoja z ustreznimi ukrepi, kot npr. fiksnimi cenami in/ali odjemalnimi kvotami.

To bi bil lahko čezmejni pilotni projekt, zanimiv tudi za druge regije EU. Lahko bi bil gradbeni kamen za to, da bi ustanovili v alpsko-jadranski regiji laboratorij za samobitni regionalni razvoj v alpskem prostoru.

Skupen razvoj turizma

Turizem, pomembna gospodarska panoga, je kljub geografski prostorski majhnosti, organiziran strogo nacionalno, kar njegove priložnosti zelo omejuje. Kulturne difference, jezikovne bariere in prevladujoče konkurenčno mišljenje je treba preseči, če naj bi izrabili potencial skupnega nastopa regije. Pozitivni zametki kot npr. *alpsko jadranska sprehajalna pot /Alpe-Adria-Trail* prikazuje, kaj je mogoče. Sledili bi lahko koraki kot:

- Skupne čezmejne turistične ponudbe, kot npr. »Léman sans frontière« (Ženevsko jezero brez meje) vključno s prometno ponudbo.
- Izgraditev ceste *Strada Senza Confini* (po predlogu strokovnjaka za turizem Manfreda Kohla), t.j. veliko krožno potovanje, ki se dotika vseh pomembnih pokrajin vseh treh dežel.
- Sobivanje različnih etnij, večjezičnost in multikulturalnost ter zgodovinsko dediščino kot posebno kakovost regije je treba turistično izkoristiti.
- Pospeševanje že obstoječega »mirovnega turizma« (mirovne poti, spomeniki, muzeji).
- Ustanovitev skupne institucije za turizem.
- Politično odgovorni so pozvani, da ustvarijo ustrezne strukture, ki olajšajo turistično kooperacijo v regiji.

Regionalnospecifična okoljska politika

Specifičen problem, ki predstavlja dodatne izzive, je potreba po intenzivnem zimskem ogrevanju.

- Državne podpore in spodbude s ciljem zamenjave fosilnih goriv s toplotnimi črpalkami, peleti in drugimi ukrepi.

- Nov enrgijski koncept za prostor Alpe-Jadran, ki stavi na čisto in avtohtono oskrbo z energijo, ki ne potrebuje toka iz nukleark (izstopni scenarij za Krško).
- Izgraditev (čezmejnih) naravnih parkov.

Koristiti migracijo kot priložnost

Dejstvo je, da so medtem postale vse evropske države priselitvene družbe. In da potrebujejo priselitev za zagotovitev nadaljnjega delovanja družbe. Namesto da bi izključevali migrante in begunce in jih smatrali za nevarnost, naj bi tudi za prostor Alpe-Jadran veljalo sporočilo papeža Frančiška: »Sprejeti migrante in begunce, jih zaščititi, podpirati in integrirati.« In to, da se razumemo, v lastnem interesu.

- Uspela integracija migrantk in migrantov v italijanski vasi Riace bi lahko postala zgled in model za (napol) zapuščene gorske vasi v deželah alpsko-jadranske regije.

Demilitarizacija in razoroževanje

Od hladne vojne naprej je predvsem Furlanija-Julijska krajina italijanski »sod smodnika«. Iz Aviana, vojaškega oporišča ZDA, so letala intervenirala v zalivski vojni leta 1991, so se leta 1999 dvignila letala F-117, ki so bombardirala Beograd, in ameriška letala, ki so leta 2011 obstreljevala Gadafijeve vojaške enote. Predlagamo:

- Nobenih inozemskih vojaških oporišč v regiji Alpe-Jadran
- Regijsko-specifični doprinos k razoroževanju in demilitarizaciji v svetovnem merilu

10

Regija s spremenljivo geografijo

V tako prepleteni evropski regiji je treba poskrbeti za možnosti politične participacije, ki so prilagojene novim okoliščinam. Cilj je, da imajo prebivalci regije več možnosti soodločanja, predvsem v vprašanjih, ki se jih neposredno tičejo, ne glede na to, na katerem državnem območju živijo. Zato je potrebna razširitev možnosti vplivanja preko državnih meja. Vendar tak koncept demokratične regionalne participacije ne more biti tog pravni sistem, temveč se mora glede na potrebe širiti in krčiti. Zato se zavzemamo za »amebno demokracijo«. Za korake v smer take transnacionalne regionalne demokracije predlagamo:

- Skupna zasedanja deželnih zborov, regionalnih parlamentov oziroma ekvivalentnih ustanov
- Institucionalizirati skupne transnacionalne regionalne svetovalne gremije in končno usklajeno odločati o regionalnih vprašanjih
- Vzporedno s tem permanentni forumi civilne družbe
- Konec koncev v perspektivi medsebojna trojna državljanstva za vse prebivalke in prebivalce regije Alpe-Jadran

Zmanjševanje mentalnih in strukturnih ovir za kooperacijo, ki ga intendiramo s tem programom, je nedvomno tudi činitelj za gospodarski vzpon regije. Tako se prebivalke in prebivalci regije Alpe-Jadran lahko osvobodimo iz svojega obrobnega položaja in sami oblikujemo majhno središče.

**(6) »Utopije so odločilni viri moči vsakega emancipacijskega gibanja.«
(Oskar Negt)**

Danes pogosto ni ogorčenja, premalo je upanja. Premalo je poguma, da bi verjeli v spremenljiv svet in dejansko delovali za njegovo spremembo. Tudi to je simptom vladajočega, dozdevno neideološkega enotnega mišljenja, ki nam hoče dopovedati, da so trenutne razmere brez vsake alternative. Izkušnje preteklega stoletja pa nam vendar kažejo, da smo za spremembe dejansko odgovorni mi sami. Na Koroškem rojeni pisatelj Robert Musil nas je učil, da naj uporabljamo svoj *čut za mogoče*. Ta čut za mogoče tiči tudi v pozivu Johna Lennona, ki je inspiriral ta manifest: »War is over ... if yuo want it.«

Oktober 2018

Redakcija: Werner Wintersteiner. Zahvaljujemo se vsem podpornicam in podpornikom, še posebej intenzivno so v razpravi o Manifestu sodelovale sledeče osebe: Elio Baracetti, Cristina Beretta, Sergio Cosolo, Nadja Danglmaier, Rudolf Dörflinger, Lena Freimüller, Wilfried Graf, Bettina Gruber, Hans Haider, Mira Miladinović Zalaznik, Jutta Steininger in Marjan Sturm.

Prevod v slovenščino: Vida Obid.